

TERVISEAMET

Kemikaalide märgistus, klassifitseerimine ja pakendid

Aigi Lahe

Terviseamet

08.06.2016

Miks klassifitseerida ja määrgistada?

Kemikaali kasutajal on vajadus ja õigus teada ohtudest, et kaitsta iseennast ja keskkonda

Seega – igaüks, kes viib aine või segu turule, peab selle klassifitseerima ja vastavalt määrgistama

CLP-määrus

CLP-määrus

- Klassifitseerimine, märgistamine, pakendamine (Classification, Labelling and Packaging)
 - Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EÜ) nr 1272/2008 jõustus 20. jaanuaril 2009
-
- kehtestab ÜRO GHS klassifitseerimiskriteeriumid EL-s
 - asendas klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise
 - ohtlike ainete direktiivi 67/548/EMÜ (*Dangerous Substances Directive - DSD*) ja
 - ohtlike valmististe direktiivi 1999/45/EÜ (*Dangerous Preparations Directive - DPD*) alusel
 - mõlemad direktiivid muutusid kehtetuks 1. juunil 2015
 - üleminekuperiood 1. juunini 2017

Rollid ja kohustused

- Klassifitseerida, märgistada, pakendada (*Artikkel 4*)
 - klassifitseerida – tootja, importija, allkasutaja,
 - märgistada, pakendada – tootja, importija, allkasutaja, levitaja
- Teavitada klassifitseerimis- ja märgistusandmikku (*Artikkel 40*) – aine tootja, aine või segu importija
- Teavitada ohtlikuks klassifitseeritud segudest (*Artikkel 45*) – importija, allkasutaja
- Säilitada infot 10 aastat (*Artikkel 49*) – kõik tarnijad
- Läbi vaadata klassifikatsioon ja ajakohastada teavet märgistusel (*Artikkel 15/30*) – tootja, importija, allkasutaja

Klassifitseerimine

Klassifitseerimine – hindamine, kas aine (või segu) on ohtlik tervisele ja/või keskkonnale

Põhineb ohul, mitte riskil – *s.t klassifitseerima peab aine olemuslike omaduste alusel*

Enamikel juhtudel peavad aine või segu klassifikatsiooni üle otsustama tarnijad – see on **iseklassifitseerimine**

- CLP määruse I lisa 2.-5. osa
- ECHA juhendid:

CLP-määruse sissejuhatav juhend

CLP-määruse kriteeriumide rakendamise juhend

CLP märgistamise ja pakendamise juhend

<http://echa.europa.eu/et/support/mixture-classification>

Klassifitseerimise etapid

olemasoleva teabe kogumine

- millise ainega on tegemist, millised ained on segus, aine(te) identifitseerimisandmed
- aine(te) klassifikatsioon(id), kas ainele kehtib SCL või M-faktor
- sisaldus segus
- katseandmed, muud andmed

teabe piisavuse, olulisuse ja usaldusvääruse hindamine teabe läbivaatamine klassifitseerimise kriteeriumite alusel

- võrreldakse aine kohta saada olevaid andmeid klassifitseerimiskriteeriumidega
- segude puhul teatud juhtudel seostamispõhimõtted (I lisa 1.1.3)

klassifitseerimisotsuse langetamine - iseloomustatakse kahjulike mõjude tüüpi ja tõsidust

- määratakse vastav ohuklass ja kategooria
- määratakse ohulaused

Kemikaalide märgistus

CLP-määrusega nähakse ainete ja segudega seotud ohtudest teavitamiseks ette kaks vahendit, milleks on **märgistus** ja **ohutuskaardid**.

Märgistus on ainus vahend tarbijate teavitamiseks, kuid sellega võib juhtida ka töötajate tähelepanu põhjalikumale teabele, mis on esitatud ainete ja segude ohutuskaartidel.

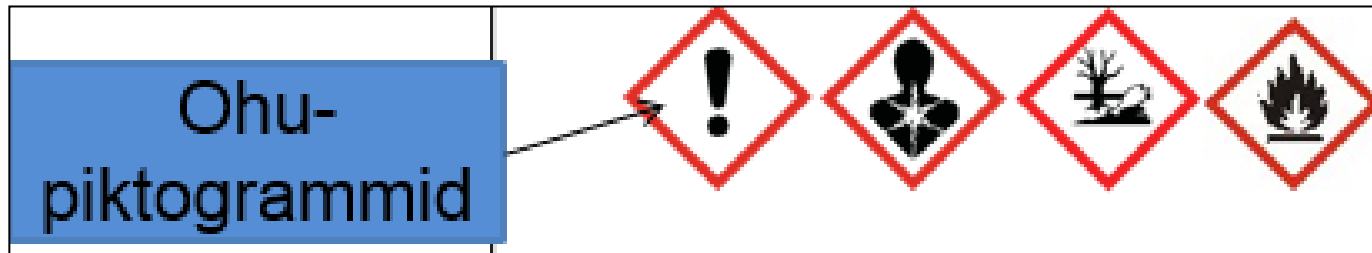

Märgistuselemendid

CLP artikkel 17 (1)

- tarnija(te) andmed
- aine või segu kogus
- tootetähised
- ohupiktogramm
- tunnusõnad
- ohulaused
- hoiatuslaused
- lisateave

Ohupiktogramm

Ohupiktogrammi(de) eesmärgiks on anda asjaomase ohu kohta konkreetset teavet

9 piktogrammi, mis peavad vastama CLP-määruse V lisa ja I lisa punktis 1.2.1 kehtestatud nõuetele – sümbol, kuju, värv, suurus

Ebapüsivad lõhkeained
Isereageerivad ained ja segud
Orgaanilised peroksiidid

Ilutulestik, laskemoon

Rõhu all olev gaas
Külmutatud gaas, veeldatud gaas
Kokkusurutud gaas
Lahustatud gaas

Gaasimahutid

Tuleohtlik gaas, aerosool, vedelik, tahke aine
Isereageerivad ained ja segud
Pürofoorne vedelik, tahke aine
Isekuumenevad ained ja segud
Veega kokkupuutel tuleohtlikke gaase
eraldavad ained ja segud
Orgaanilised peroksiidid

Lambiõli, bensiin, küünelakieemaldi

Oksüdeeriv gaas, vedelik, tahke aine

Valgendi, meditsiiniotstarbeline hapnik

Metalle söövitavad ained ja segud
Nahasöövitus
Raske silmakahjustus

Äravoolutorude puhastusained, äädikhape, soolhape,
ammoniaak

Hingamisteede ärritus
Naha sensibiliseerimine
Silmade ärritus
Nahaärritus

Äge mürgisus (Allaneelamisel, nahale sattumisel,
sissehingamisel kahjulik)
Narkootiline toime

Ohtlik osoonikihile

Pesuained, tualetipuhastusvahend, jahutusvedelik

Allaneelamisel, nahale sattumisel, sissehingamisel surmav
Allaneelamisel, nahale sattumisel, sissehingamisel mürgine

Pestitsiidid, biotsiidid, metanool

Mürgine sihtelundi suhtes (ühekordne ja korduv kokkupuude)
CMR
Hingamisteede sensibiliseerija
Hingamiskahjustusi tekitav

Tärpentiin, bensiin, lambiõli

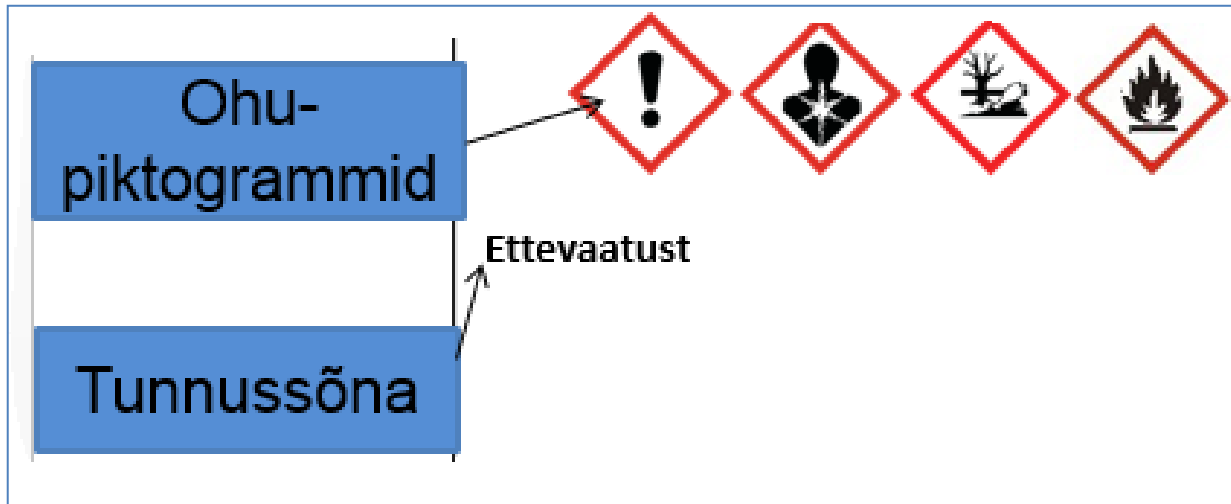

Ohtlik veekeskkonnale

Pestitsiidid, biotsiidid, bensiin, tärpentiin

Tunnussõnad

Piktogrammiga koos kasutatakse alati tunnussõna

Ettevaatust või **Hoiatus**

„danger“

„warning“

Ohupiktogramme ja tunnussõnu kasutatakse vastavalt CLP-määruse I lisa 2.-5. osa tabelitele, millega on sätestatud iga ohuklassi puhul nõutavad märgistuselemendid

Ohulaused

Väga tuleohtlik vedelik ja aur. Allaneelamisel või hingamisteedesse sattumisel võib olla surmav. Põhjustab nahaärritust. Võib põhjustada unisust või peapööritust. Väga mürgine veeorganismidele, pikaajaline toime.

Ohulaused

Ohulaused kirjeldavad kemikaaliga seotud ohu laadi ja vajadusel ka ohumäära

Ohulausete sõnastus CLP-määruse III lisas

Kasutatakse koode

H200-299 füüsikalised ohud; nt H225 Väga tuleohtlik vedelik ja aur

H300-399 terviseohud; nt H304 Allaneelamisel või hingamisteedesse sattumisel võib olla surmav. H315 Põhjustab nahaärritust. H336 Võib põhjustada unisust või peapööritust.

H400-499 keskkonnaohud; nt H410 Väga mürgine veeorganismidele, pikaajaline toime.

Ohulausete lisakoodid – i, f, d, F, D – märgivad kokkupuuteviisi või toimet (vt CLP VI lisa);

- nt H350i Sissehingamisel võib põhjustada vähktõbe

Hoiatuslaused

Hoida eemal soojusallikast, kuumadest pindadest, sädemetest, leekidest ja muudest süüteallikatest. Mitte suitsetada. Vältida tolmu/suitsu/gaasi/udu/auru/pihustatud aine sissehingamist. Kanda kaitsekindaid/kaitserõivastust/kaitseprille/kaitsemaski.
ALLANEELAMISE KORRAL: võtta viivitamata ühendust ÜRGISTUSTEABEKESKUSE/arstiga...
NAHALE SATTUMISE KORRAL: pesta rohke veega/... SISSEHINGAMISE KORRAL: toimetada isik värske õhu kätte ja hoida asendis, mis võimaldab kergesti hingata. Vältida sattumist keskkonda.

Hoiatus-
laused

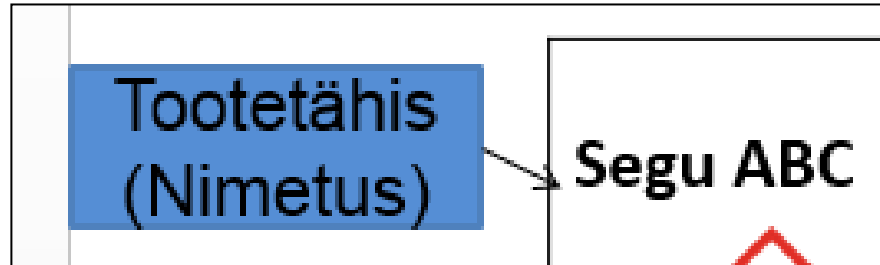
Kirjeldavad meetodeid, mida soovitatakse kemikaali kasutamisest tuleneva kokkupuute kahjuliku mõju vähendamiseks või ennetamiseks

Hoiatuslausete sõnastus CLP-määruse IV lisas

Kasutatakse koode

- P1.. Üldised hoiatuslaused
- P2.. ennetamise kohta
- P3.. reageerimise kohta
- P4.. säilitamise kohta
- P5.. kõrvaldamise kohta **P501**

Tootetähis

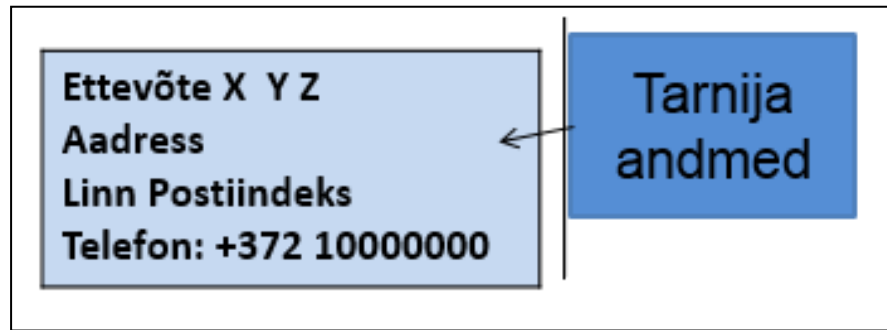
CLP artikkel 18

Märgistusel esitatakse aine või segu identifitseerimist võimaldavad andmed, edaspidi „tootetähised”.

Aine nimetus ja identifitseerimisnumber (CAS või EÜ)

Segu kaubanimi ja nende segus sisalduvate ainete nimetused, mis tingivad segu klassifitseerimise teatud ohuklassidesse

Tarnija kontaktandmed

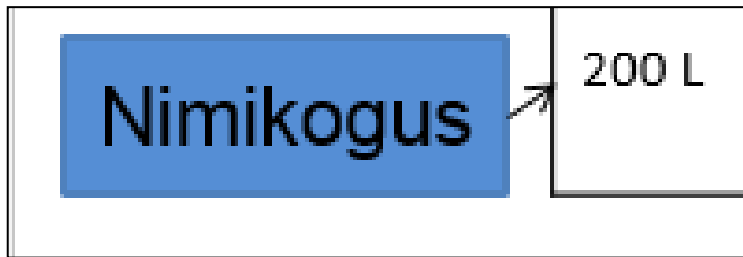
Tarnija nimi Kontaktandmed: Aadress Telefoninumber

Kui tarnija muudab pakendit selliselt, et CLP artiklis 17 sätestatud märgistuselemente tuleb kujutada teisiti kui temale tarnitud märgistusel/pakendil, peab ta lisama oma nime ja kontaktandmed või asendama oma tarnija kontaktandmed enda kontaktandmetega, sest sellega võtab ta vastutuse aine või segu ümberpakendamise ja ümbermärgistamise eest.

Kui tarnija ei muuda pakendit selliselt, et märgistamine muutuks vajalikuks, ei pea ta märgistusele lisama oma kontaktandmeid ega asendama oma tarnija kontaktandmeid enda omadega, kuid võib seda soovi korral teha.

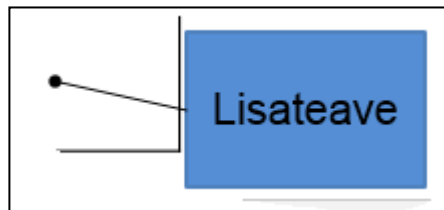
Juhul kui ta muudab märgistusel näidatud keelt (keeli), peab ta lisama oma kontaktandmed selle tootja kontaktandmetele, kes andis välja esimese märgistuse, sest nii võtab tarnija endale vastutuse märgistuse sisu õige tõlke eest.

Nimikogus

Peab kindlasti olema tavatarbijale kättesaadavaks tehtaval pakendil

Lisateave

Eesmärgiks on hõlmata täiendavat märgistusteavet (*vt CLP-määruse kohase märgistamise ja pakendamise juhend*)

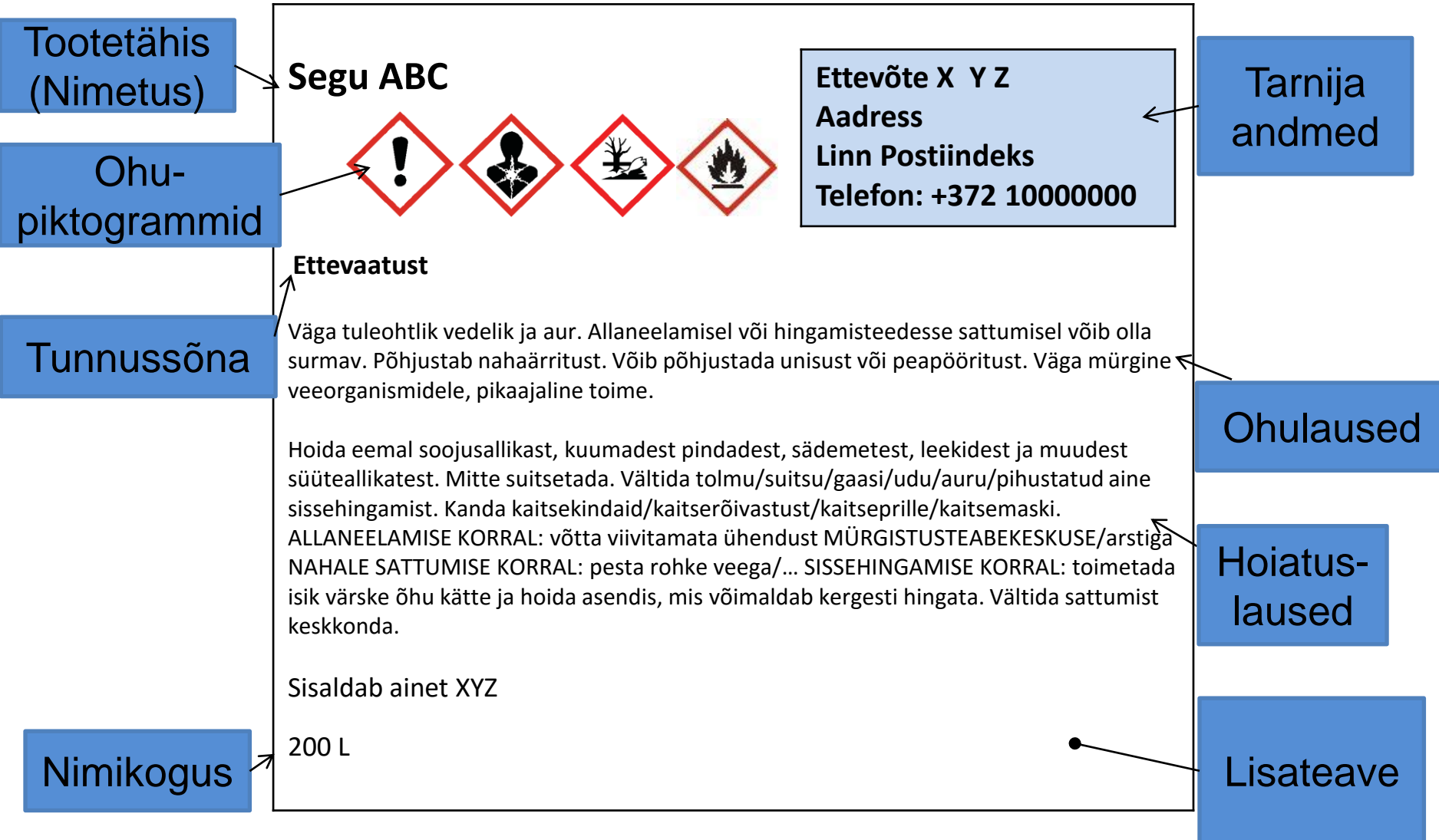
Kohustuslik – nt teistest õigusaktidest tulenevad märgistuselemendid;

täiendavad ohulaused (EUH) jpm

EUH - täiendavad ohulaused, mis on üle võetud varasemast seadusandlusest, nt EUH208 Sisaldab Võib esile kutsuda allergilist reaktsiooni

Mittekohustuslik – nt toote käitlemises ja kasutamiseks vajalikud põhilised kasutusjuhised

Teabe paigutus märgistusel

Märgistuse keel

CLP artikkel 17 (2)

- Märgistuse tekst on selle liikmesriigi ametlikus keeles (nende liikmesriikide ametlikes keeltes), kus aine või segu turule viiakse, kui asjaomane liikmesriik (asjaomased liikmesriigid) ei näe ette teisiti.
- Tarnijad võivad kasutada lisaks nõutavatele keeltele muid keeli, kui kõikides kasutatud keeltes esitatakse samu andmeid.

Eesti keeles märgistuse esitamise nõue - **Kemikaaliseaduse §8 (5)**

Turustamiseks ettenähtud kemikaali märgistus peab olema eestikeelne.

Märgistuse kasutamine

CLP-määruse artikkel 31

Kinnitatakse kindlalt otse pakendile

Horisontaalselt loetav

Märgistuselemendid peavad olema selged ja kustutatamatud, taustast selgesti eristatavad ja nii suured, et oleksid selgesti loetavad

Kemikaalide märgistus töökohal

- CLP-määruse kohaseid märgistamise eeskirju **ei rakendata**

- ümber villitud laborikemikaalidele
- ümber villitud kemikaalidele töökohal,

kuna see ei ole 'turul kättesaadavaks tegemine'

- Märgistusnõuded põhinevad töökoha riskihindamisel ja ohtlike kemikaalide puhul on aluseks ohutuskaart

Pakendamine

- Nõuded ohtliku kemikaali pakendile (**CLP artikkel 35**)
 - pakend kujundatakse ja valmistatakse sellisena, et sisu ei pääseks välja
 - pakendi sisu ei tohi kahjustada pakendi ja kinnituste materjali ega moodustada koos materjaliga ohtlikke ühendeid
 - pakend ja kinnitused peavad olema üleni vastupidavast ja tugevast materjalist, et need ei avaneks, vaid taluksid tavapärase käitlemisega kaasnevat koormust ja pinget
 - asendatavate kinnitusseadistega varustatud pakendid konstrueeritakse selliselt, et neid saab korduvalt sulgeda, ilma et sisu välja pääseks.

Pakendi kujundus

Elanikkonnale tarnitava aine või segu pakendi puhul ei tohi kasutada sellist kuju ega kujundust, mis

- võiks tõmmata endale laste tähelepanu või äratada neis aktiivset uudishimu
- sarnaneb toiduainete, sööda, ravimite ja kosmeetikavahendite puhul kasutatava esitusviisi või kujundusega ja seetõttu võib eksitada tarbijat

Pakendamise erieeskirjad

Artikkel 35(2) ja II lisa 3. osa

Lastekindel turvasulgur peab olema

- mis tahes mahutavusega pakendil, mis sisaldab elanikkonnale ettenähtud ainet või segu, mis on ägedalt mürgine, ühekordse või korduva kokkupuute korral sihtelundi suhtes mürgine, nahka söövitav, hingamiskahjustusi põhjustav, sisaldab kas metanooli $\geq 3\%$ või diklorometaani $\geq 1\%$

Reljeefne hoiatusmärgis peab olema

- mis tahes mahutavusega pakendil, mis sisaldab elanikkonnale ettenähtud ainet või segu, mis on ägedalt mürgine, nahka söövitav, mutageenne sugurakkudele (2. kat), kantserogeenne (2. kat), reproduktiivtoksiline (2. kat), hingamisteid sensibiliseeriv, sihtelundi suhtes mürgine (1. ja 2. kat), hingamiskahjustusi põhjustav või kuulub tuleohtlike gaaside, vedelike või tahkete ainete 1. või 2. kategooriasse.

Erisused väikepakendile

Artikkel 29 ja I lisa 1.5

Alla 125 ml väikepakend

- on lubatud jätta märgistuselementide hulgast välja teatud ohuklasse iseloomustavad ohu- ja hoiatuslaused, mille esitamist CLP-määruse kohaselt tavaliselt nõutakse.
- võib kasutada volditavat või külgeseotavat etiketti, esitada teavet välispakendil (sisepakendil vähemalt ohupiktogramm, tootetähis, tarnija nimi ja telefoninumber)

C&L andmik

Tootjad/importijad on kohustatud teavitama: **Artikkel 39**

- kõigist **ohtlikest** ainetest (CLP-määruse järgi)
- kõigist REACH-määruse järgi registreerimisele kuuluvatest ainetest ...

...mis viiakse turule

Teavitus peab sisaldama: **Artikkel 40)** teavitaja andmed

- aine määratlus (kaasa arvatud koostis ja lisandid/lisaained)
- klassifikatsioon ja märgistuselemendid (k.a SCLd/M-faktorid ja põhjendus mitteklassifitseerimiseks)

ECHA:

“kehtestab andmebaasi vormis toimiva klassifitseerimis- ja märgistusandmiku ning haldab seda” , tehes osa teabest avalikuks (Artikkel 42(1))

Ohtlikuks klassifitseeritud segudest teavitamine

- segusid turule viivad importijad ja allkasutajad
- artiklis 45 nimetatud teave
 - segu keemiline koostis
- Terviseameti mürgistusteabekeskusele
 - info@16662.ee

<http://www.terviseamet.ee/kemikaaliohutus>

<http://kemikaaliohutus.sm.ee>

<http://echa.europa.eu>

TERVISEAMET

Täna!

Aigi Lahe

aigi.lahe@terviseamet.ee

clp@sm.ee